

طرح تمرین تربیت دینی در مدرسه

علی قائدی*

شهرستان علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اشاره

نوشتار حاضر بیانگر طرحی است که مؤلف، آن را در ذهن داشته است. قضاوت پیرامون کارایی و تازگی آن را به شما خوانندگان گرامی وامی گذاریم. امید است که مطالبی از این دست، الهام بخش ذهن های پویای دبیران و مدیران مدارس باشد، و زمینه ای برای شکل گیری ایده های کامل تر و کارا تر.

در تألیف کتب دینی، مهندسی دقیق و معماری متناسب با خواست و استعداد کودکان، نوجوانان و جوانان به کار نرفته است

مقدمه

بر کسی پوشیده نیست که پس از گذشت سه دهه از انقلاب شکوهمند اسلامی در کشورمان، آموزش دین و آموزه‌های آن دچار نوسانات و فراز و نشیب‌هایی شده است و تغییر کتاب‌های درسی، نتوانسته است تأثیر حداکثری بر رفتار و اعتقادات دانش‌آموزان ما بگذارد. این کاستی را می‌توان در دو مقوله‌ی محتوا و نحوه‌ی اجرا خلاصه کرد. محتوا از این نظر که در تألیف کتب دینی، مهندسی دقیق و معماری متناسب با خواست و استعداد کودکان، نوجوانان و جوانان به کار نرفته است. از نظر اجرا نیز، متأسفانه مجریان به علت ناآگاهی از محتوا و شیوه‌ی اجرا، دچار کاستی‌ها، کجروی‌ها و گاه اعمال سلیقه‌ی شخصی شده‌اند. تداوم این روش نه تنها خواست طراحان و رهبران انقلاب و دین نیست، بلکه گذشت زمان ما را از رسیدن به هدف عالی که همان انسان‌سازی است، دور می‌کند. لذا، با توجه به تجربه‌ی چندین ساله در امر تدریس دروس دینی و قرآن و اخیراً دین و زندگی، بر آن شدم که طرحی را تحت عنوان «تمرین دین در مدرسه» پیشنهاد کنم. امیدوارم با اجرای آن و تحلیل و نقد و بررسی پس از اجرای یک دوره‌ی یک ساله، به صورت طرحی ملی در همه‌ی مدارس کشور اجرا شود تا فرزندان تشنه‌ی دانایی دینی بتوانند دین را در زندگی خود وارد کنند. از ثمرات ارزنده و انسان‌ساز دین بهره‌ی کافی ببرند و در آینده بتوانند دین را در زندگی فردی و اجتماعی به راحتی به کار گیرند.

الف) مشخصات کلی طرح

۱. مدیریت اجرای طرح، به عنوان برنامه‌ریز و حامی دانش‌آموزان در اجرای طرح، برعهده‌ی هیئتی است مرکب از مدیر مدرسه، معاون یا مربی پرورشی، دبیر دین و زندگی، نماینده‌ی معلمان و نماینده‌ی انجمن اولیا و مربیان.

۲. عوامل اجرایی طرح در مدرسه، کمیته‌های پیشنهادی زیر هستند که برای عضویت در آن‌ها، از هر کلاس سه نفر انتخاب می‌شوند:

- **کمیته‌ی برنامه‌ریزی:** برای عضویت در این کمیته، به تعداد کلاس‌های آموزشگاه، از هر کلاس یک نفر انتخاب می‌شود. وظیفه‌ی تنظیم و تدوین برنامه‌های یک ساله‌ی آموزشگاه که شرح آن متعاقباً خواهد آمد، برعهده‌ی این کمیته است. کمیته‌ی برنامه‌ریزی از طریق تشکیل جلسات با مدیریت اجرای طرح (اعضای مدیریت پنج نفره) همکاری خواهد داشت.
  - **کمیته‌ی هماهنگی:** حداقل سه نفر عضو آن هستند و اعضای آن از بین دانش‌آموزان پرتلاش که به تشخیص مدیریت اجرایی، توان هماهنگی و ایجاد روابط را داشته باشند، انتخاب می‌شوند (ترجیحاً از هر کلاس یک نفر انتخاب می‌شود).
  - **کمیته‌ی اجرایی:** از هر کلاس یک نفر برای عضویت در کمیته‌ی اجرایی انتخاب می‌شود. این کمیته مسئولیت اجرای مستقیم برنامه‌ها را به عهده خواهد داشت.
- مدیریت اجرایی، همراه با کمیته‌ی برنامه‌ریزی، برنامه‌ی یک ساله‌ای را طبق تقویم زمان‌بندی و با در نظر داشتن مناسبت‌های هفته، ماه و سال تنظیم می‌کند؛ به نحوی که هر هفته به یکی از آموزه‌های دینی اختصاص داشته باشد. هر هفته در مراسم صبحگاهی، آیات مربوط به موضوع آن هفته قرائت و ترجمه‌ی آن خوانده می‌شود. به علاوه، یکی از دانش‌آموزان کمیته‌ی اجرایی حداقل یک حدیث یا روایت پیرامون موضوع می‌خواند. آن حدیث با خط خوش نوشته و در تابلو در معرض دید همگان نصب می‌شود.
- به تعداد افراد کمیته‌ی اجرایی بازوبندهایی تهیه و روی آن‌ها عنوان «هادیان همراه» نوشته می‌شود. وظیفه‌ی این گروه که اصلی‌ترین گروه در

یکی از اهداف طرح تمرین دین در مدرسه، آشنا کردن نوجوانان با آموزه‌های دینی به صورت عملی و پرهیز از انباشته‌های حافظه می‌باشد

با دیگران؛ ۳۵. احسان و نیکوکاری (صندوقی اختصاص یابد که کمک‌های یک هفته‌ای دانش‌آموزان در آن جمع و سپس خرج کودکان ضعیف همان مدرسه شود)؛ ۳۶. عیادت از بیماران و ثواب آن و انجام چند مورد عملی؛ ۳۷. حجاب؛ ۳۸. صرفه‌جویی و اسراف؛ ۳۹. بهداشت و سلامت و...

مدیریت و کمیته‌ها می‌توانند با توافق به اجرای موضوعات دیگری هم پردازند و برای هر موضوع، جنبه‌های عملی و اجرایی آن را مدنظر قرار دهند، نه صرفاً بحث نظری را. هم‌چنین، به منظور تشویق دانش‌آموزان، دبیران دین و زندگی برای دانش‌آموزان برتر هفته، ماه و نهایتاً سال، نمره‌ی مستمر دین و زندگی منظور کنند.

مدیر، مربیان پرورشی و دبیران دین و زندگی به دانش‌آموزان کمک کنند که آیات قرآن مجید و احادیث و روایات مرتبط با موضوعات را تهیه کنند و در قرائت آیات و نوشتن احادیث، از همه‌ی دانش‌آموزان در طول سال استفاده شود.

ب) اهداف طرح

۱. تمرین آموزه‌های دینی در مدارس و آماده شدن دانش‌آموزان برای ورود به زندگی اجتماعی با صبغه‌ی دینی.
۲. تجربه‌ی عملی آموزه‌های دینی در مکانی که اگر امر به معروف و نهی از منکر صورت پذیرد، با توجه به روحیه‌ی کودکان و نوجوانی، مقاومتی صورت نمی‌پذیرد.
۳. آشنا کردن نوجوانان با آموزه‌های دینی به صورت عملی و پرهیز از انباشته‌های حافظه که اگر عملی در کار نباشد، به فراموشی سپرده می‌شود.
۴. رسیدن به این باور که دین برای اجرا آمده است، نه برای ماندن در حوزه‌ی نظر و دانش.
۵. مجهز شدن نسل جدید به سلاح علم و عمل و رسیدن به این باور که علم هنگامی ارزشمند است که عملی باشد.
۶. تربیت جوانانی مؤمن که آموزه‌های دینی را در مدارس تجربه کرده‌اند.
۷. مشارکت مستقیم معلمان دین و زندگی، مربیان پرورشی، مدیران آموزشگاه‌ها و نماینده‌ی معلمان و اولیا در امر آموزش عملی دین.
۸. هدفمند کردن تمام فعالیت‌های دینی و پرورشی مدارس با سطح بندی آن‌ها در دوره‌های تحصیلی گوناگون و تعیین محتوای دینی متناسب با شرایط سنی و گروه‌های هدف.

* دبیر آموزش و پرورش منطقه‌ی سرچهان استان فارس

پایه کردن آموزه‌های دینی است، ایجاد دوستی و همراهی با همه‌ی دانش‌آموزان، ارتباط با دانش‌آموزان در زنگ‌های استراحت، ترویج شعار روز و پی‌گیری موضوع تا پایان هفته برای اجرای صحیح است. مثلاً، اگر شعار هفته «نظافت و پاکیزگی» باشد، عضو کمیته‌ی اجرایی دانش‌آموزان را به نظافت و پاکیزگی، استفاده از سطل زباله برای پس‌مانده‌های خوراکی خود، تمیزی و آراستگی لباس، کیف و کفش، و تمیزکردن محیط مدرسه، دوری کردن از هرگونه ریخت و پاش، بی‌انضباطی و... سفارش می‌کند.

در پایان هفته، یک نفر به عنوان دانش‌آموز برتر در اجرای شعار آن هفته معرفی می‌شود. برای انتخاب او، اعضای کمیته‌ی اجرایی می‌توانند جداگانه امتیاز بدهند (روزانه). در پایان هفته امتیاز هر دانش‌آموزی بیشتر شد، دانش‌آموز برتر هفته خواهد بود. اسامی این دانش‌آموزان در دفتری ثبت می‌شود و عنوان آن هفته نیز در همان صفحه درج می‌گردد و به صورت دفتر کل «دین و عمل» در مدرسه باقی می‌ماند.

هر ماه یک‌بار، مدیریت اجرایی با کمیته‌های مذکور تشکیل جلسه می‌دهد، دستاوردهای خود را ارزیابی می‌کند، به بررسی تأثیرات اجرای طرح بر دانش‌آموزان می‌پردازد، نقاط قوت و ضعف را مشخص می‌سازد و راهکارهای لازم را در صورت جلسه‌ای تنظیم می‌کند.

موضوعاتی که در این طرح می‌باید در تقویم اجرایی لحاظ شوند، عبارت‌اند از: ۱. راست‌گویی و صداقت و پاداش‌های آن؛ ۲. غیبت، غیبت‌کننده و مجازات آن؛ ۳. پاکیزگی و نظافت؛ ۴. ورزش و خواص آن؛ ۵. نماز و ویژگی‌های آن؛ ۶. روزه و...؛ ۷. امر به معروف و نهی از منکر؛ ۸. تمسخر و عواقب آن؛ ۹. تهمت و مجازات‌های آن؛ ۱۰. طعنه زدن و پیامدهای آن؛ ۱۱. حلال و حرام؛ ۱۲. دشمن‌شناسی؛ ۱۳. جهاد و انواع آن؛ ۱۴. علم و فضیلت علم‌آموزی؛ ۱۵. دوست و دوست‌یابی؛ ۱۶. احترام کردن به دیگران؛ ۱۷. سلام و خواص آن؛ ۱۸. دعا و برکات آن؛ ۱۹. نفس و هواهای نفسانی؛ ۲۰. تفکر در زیبایی‌های خلقت؛ ۲۱. قدرشناسی از بزرگ‌ترها؛ ۲۲. پدر و مادر و حقوق آن‌ها؛ ۲۳. حقوق متقابل معلم و شاگرد؛ ۲۴. ولایت و مسائل مربوط به آن؛ ۲۵. همکاری و تعاون؛ ۲۶. طبیعت و انسان؛ ۲۷. انقلاب و دستاوردهای آن؛ ۲۸. شناخت شیطان و عوامل او؛ ۲۹. تقوا و پرهیزگاری؛ ۳۰. عدالت از دیدگاه اسلامی؛ ۳۱. حقوق مردان و زنان از نظر اسلام؛ ۳۲. آداب صحبت کردن؛ ۳۳. مسئله‌ی تقلید و انتخاب مرجع تقلید؛ ۳۴. کمک به نیازمندان و تقسیم خوردنی‌ها